

ATANÁZ PÜSPÖK

Krisztus föltámadt!

Szent Pál írt csaknem kétezer éve arról derűlátó módon, hogy „ha száddal vallod, hogy »Jézus az Úr!«, és szívedben hiszed, hogy Isten feltámasztotta őt a halottak közül, üdvözülsz” (Róm 10,9).

De milyen is ez a hit, amely szerint „megigazulásra szolgál”? És mire vonatkozik ez egy olyan héten, amikor az egyesülő Európa központjában kellett tehetetlenül a legnagyobb, szinte orvosolhatatlan gyásszal, egy tömegmészárlás eredményével szembenézni?

„A hit szilárd bizalom abban, amit remélünk, meggyőződés arról, amit nem látunk” (Zsid 11,1). Tehát nem csak érzelem, s nem pusztán értelmi tevékenység, bár az értelmes ember szívbéli, személyes cselekvését jelenti. Keresztény hitünk, mint személyes kötődés Istenhez, különbözik az emberekbe vetett hittől és bizalomtól.

Idén nagypéntek és húsvét között egy különös naptári egybeesés miatt így idéztük fel az ősi hitvallást: „Hiszek ... egy Úrban, Krisztus Jézusban, ... aki megtestesült a Szentlélektől és Szűz Máriától, és emberré lett; ...

megfeszítettett miérettünk Poncius Pilátus alatt, és szenvedett és eltemetett és feltámadott harmadnapon az Írások szerint.”

Mi a Jézus Krisztust hozzánk küldő és feltámasztó Atyába vetjük hitünket. Nemcsak egyes-egyedül, hanem együtt, közösségben. Nemcsak „hiszek ... egy Istenben,” hanem ahogy az ősi hitvallások írodtak: „hiszünk”. Görögkatolikus egyházunk a liturgiáinkban egyenesen szemünk és fülünk elé állítja a hitigazságokat: „Látván Krisztus feltámadását az egyedül bűnnélküli Úr Jézust imádjuk... és szent föltámaszódást énekeljük és dicsőítjük.” Megvalljuk azt, hogy „Jézus az Úr!”, és szívünkben hisszük, hogy Isten feltámasztotta őt a halottak közül. Jólesik ezt együtt megvallani, megénekelni, mert így erősítjük egymás hitét: „Feltámadt Krisztus halottaiból, legyőzte halállal a halált...” Így köszöntjük egymást nem is csak templomfalakon belül, hanem ünnepi találkozásaink során is: „Krisztus feltámadt!” „Valóban feltámadt!”

Ennek a hitnek közös örömét és a vele járó üdvösséget kívánom minden keresztény testvéremnek.

LÉLEK

FELTÁMADT KRISZTUS A HALÁLBÓL,
ÉS ELSŐSZÜLÖTT LETT A HALOTTAK KÖZÜL.
ÖVÉ A DICSŐSÉG ÉS A HATALOM
MINDÖRÖKKÖN ÖRÖKKÉ! AMEN.

HEKLER MELINDA

A Szent Liturgia nem azzal kezdődik, hogy vasárnap kilenc órakor betoppanunk a templomba

Lendületes, erős kezdése volt az „Eucharisztia a bizánci teológiában” című előadássorozatnak Papp Miklós morálteológus atya vetítéssel egybekötött ismertetője a bizánci liturgiáról. Már a bevezető előadásban olyan mélységek tárultak fel, amelyek új megközelítést és szempontokat adhatnak a vasárnapi Szent Liturgián való részvételhez.

A LITURGIA ELSŐ RÉSE: A PROSZKOMÍDIA

Bűnbánati résszel indul, alázattal akarunk közeledni az Eucharisztia titkához. Ezt követően elénekeljük a Mennyei Királyt, ezzel kérjük, hogy a Szentlélek szálljon le ránk. Nemcsak azért imádkozunk, hogy szálljon le a kenyérré és a borra, hanem hogy a tiszta Láng minket is átjárjon: „Tulajdonképpen azt is mondhatnánk, hogy az egész liturgia egy nagy Lélek-hívás, ezért nem egyenértékű, ha részvétel helyett csak a televízióban vagy rádióban meghallgatjuk.”

A pap az előkészületet a mellékoltárnánál, a „rejtekekben,” csendben, a híveknek háttal végzi, ekkor készíti elő a szent kenyeret és a bort. A görögkatolikus egyházban azért használnak élesztős kenyeret, mert a bizánci gondolkodás szerint a kenyérnek lélegzőnek kell lennie, hisz a bor is lélegző. A papné vagy maga a pap szokta megsütni ezt a kenyeret, amelybe bele van pecsételve: Jézus Krisztus győz. „Milyen szép dolog – mondta Papp Miklós –, hogy a papné imádság közben süti a kenyeret, ő így járul hozzá a liturgiához.”

Az edények díszitettsége kapcsán felhívta a hallgatóság figyelmét: „Mi, görögök, soha nem azt keressük, ami egyszerűbb, hanem ami méltóbb. Az edényeket is gyönyörűen ki-díszítjük, és csak felszentelt pap viheti őket, a sekrestyés nem érhet hozzájuk. Olykor sok macerának tűnhet a tömjénezés, vagy hogy a gyerekek kezébe gyertyát teszünk, aztán mindenhonnan takaríthatjuk a fagygyút. Bárcsak a magánimádságunkban is igaz lenne ránk, hogy nem az egyszerűt, hanem azt választjuk, ami méltó az Úr Istenhez.”

A Sapientia főiskola nagy előadóterme zsúfolásig megtelt; a szép számban jelen lévő római katolikus testvéreknek ezen az estén biztosan sikerült közelebb kerülniük a görögkatolikus liturgiához.

Papp Miklós előadása elején leszögezte: „A liturgia nem azzal kezdődik, hogy vasárnap kilenc órakor betoppanunk a templomba. Már előző este el kellene kezdenünk fölszítani magunkban a vágyat, hogy érezzük, szeretnénk találkozni Istennel és szentől szemben látni őt. Soha nem lennénk képesek Istenre vágyani, ha ő már előtte nem irányulna felénk, nem vágya ránk.”

Gyakorlatias tanácsot is kaptunk a készülethez: szombat este érdemes elmondani az áldozás előtti imát, de a vasárnapi Szent Liturgiára való készülethez hozzátartozik a bőjt is, a papság igyekszik már éjféltől a másnapi szentáldozásig tartózkodni az ételektől. „Miért fontos ez? A nyugati ember ésszel akar találkozni Istennel, de ha a testem is sóvárog, hogy magához vegye az Eucharisziát, talán a lelkem is könnyebben mozgásba lendül” – mondta Papp Miklós atya.

Nem jó, ha a liturgia túl drámai vagy túl vidám, az ideális egy hangulatfeletti állapot megteremtése lenne, amely a mennyek országának örök békességét tudja sugározni.

A pap először átszúrja a kenyeret, ekkor Krisztus sebe idéződik meg. A liturgián jelen van a hatalmas isteni szeretet, melynek része a nagy seb is: a kettő összetartozik itt is, mint ahogy az életünkben is hol egyik, hol másik van meghatározóbban jelen.

A kenyér felszeletelésének nem csak meghatározott rendje, mély mondanivalója is van. A közepe, a Bárányt jelképező legnagyobb kenyér jobb oldalán lévő darabka az Istenszülő Máriát jelenti, a bal oldal a szentek emlékeztetere utal, de megemlékezünk az elhunytakról, az élőkről, és végül a pap saját magáért is feltesz egy kis kenyérdarabot az edényre. Mindez azt szimbolizálja, ahogy Krisztus körül összegyűlnek az élők és a holtak, mert nála van az üdvösség.

A Bárány fölé egy csillag kerül, itt megidéződik a betlehemi csillag. Az Isten által küldött jelnek látszólag a karácsonyi éjben nyoma veszett, de a liturgián megtalálhatjuk, rámutat, mire kell figyelni, hogyan kell élnünk és cselekedni.

A liturgia nem csak visszaemlékezés a kétezer évvel ezelőtti eseményekre, hanem jelen idejű találkozás Krisztussal, ezt segít megidézni a tömjénezés is. Nem azért megyünk templomba, hogy nosztalgizáljunk, hanem azért, mert élni akarunk a jövőnknek. Az ún. abszolút jövőt Krisztus mutatta meg nekünk, ezért felé fordulva ismerhetjük meg életünk helyes irányát.

A LITURGIA MÁSODIK RÉSZÉ: A KATEKUMENEK LITURGIÁJA, VAGY TANÍTÓ RÉSZ

A szertartás elején lévő kérések, könyörgések sorából megtanulhatjuk, hogy milyen sorrendben érdemes kérni Istentől, mi igazán fontos.

A pap körbejár kezében a Bibliával, vagyis fizikailag is beáll a folyamatba, hogy az Evangéliumot elvigye a hívők közé. Ezután nem sokkal következik a liturgia egyik csúcspontja, a Háromszor szent című ének. Gondoljunk bele, mit mondhatnánk Istennek, ha ott állnánk előtte: nincs olyan jelző, amely elég lenne rá, a szent szót úgy kellene énekelni, hogy abban minden dicséretünk benne legyen.

Engedni kell, hogy elbűvöljön minket az Isten, és ez az érzés fogja kioltni belőlünk a bűnt. Papp Miklós atya hangsúlyozta, fontos lenne, hogy a morál ne csak kötelességből fakadjon, hanem az istenszeretet és hála következményeként szülessen meg bennünk.

Az Evangélium előtt tömjénezéssel erősítjük újra a jelen időt, mert Krisztus most fog szólni hozzánk. Jó lenne a már sokszor hallott evangéliumi részeket is üres aggyal hallgatni, készségesen, éber szívvel figyelni, hogy ezekből a sorokból mit akar még üzeni nekem az Isten.

A LITURGIA HARMADIK RÉSZÉ: A HÍVŐK LITURGIÁJA, VAGYIS ÁLDOZATI RÉSZ

Az áldozati rész történései a következő események köré épülnek: Krisztus kezébe vette, hálát adott, megtörte, odaadta. A nagybemenet során a pap ünnepélyesen beviszi a főoltárra az adományokat. Ilyenkor a ministránsok egy-egy angyalt ábrázoló ikont visznek a kezükben, ezek a vonulást kísérő angyalokat jelenítik meg.

Papp Miklós felhívta a figyelmünket, hogy Hiszekegy kezdetű imádságunk szövegében nem véletlenül nem szerepel az Eucharisztia szó. Véleménye szerint ez az imádság a hit kapujaként is értelmezhető, amelyen keresztül el fogunk jutni az Eucharisziáig, a szeretet szentségéig. „Sokkal többet kellene beszélnünk a Hiszekegy teológiai igazságairól, mert mindegyikünket érintenek, ez az ima nem okos tételmondatok sora, hanem a létünkről van benne szó.”

Most következnek a legszentebb részek, itt a papnak is megremeg a keze: „Krisztus a főpap, hisszük, hogy ő végzi a liturgiát, mi csak megszemélyesítői vagyunk. Nagyon szeretek arra gondolni, hogy az Eucharisztia mennyire tömény isteni jelenlét. Mint amikor egy csésze forró vízben a teafilter feloldódik, úgy oldódik fel Isten is bennünk, ha a mi lelkünk is elég forró ehhez. Nem valamit kapunk az Eucharisziában, hanem Krisztus önmagát adja nekünk, a jelenlétébe helyezkedhetünk.”

A szentáldozás közösségbe hoz a Szentháromsággal, és egymással is egyesít minket: közelebb kerülhetünk általa házastársunkhoz, gyermekeinkhez, mindig van egy közösségi dimenziója is. A pap mindenkit megáld az Eucharisziával, azt is, aki nem áldozhat, ezért is fontos részt venni a Szent Liturgián.

A „békével távozzunk” útra bocsátás régebben inkább egyfajta harci kiáltásként csendült fel: megtapasztaltuk az Eucharisztia tüzeit, vigyük ki a világba. Az első keresztyének úgy távoztak a liturgiáról, hogy nem tudták, ki fog még élni a következő vasárnap. Papp Miklós atya is szép és lelket tüzesítő szavakkal engedte útjára a hallgatókat: „Menjetek, és az egész életetek legyen liturgia. Az életünk és a liturgia nem két világ; ahogy az egész életemet beviszem egy liturgiára, úgy viszem ki aztán a liturgiát az életemre.”

Okostelefonja segítségével ezt a QR-kódot leolvassva videón is megnézheti Miklós atya előadását.

A videó megnézhető a főegyházmegye videotárában is (hd.gorogkatolikus.hu/media-videotar).

IVIRIK ZSÓFIA

Egy ikonosztáz restaurálásának lelki gyümölcsei

Az 52. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus alkalmából nyílt **ikon másképp. Görögkatolikusok Magyarországon** című kiállítás előkészítése során kaptam meghívást abba a restaurátorcsapatba, mely 2018-2019-ben restaurálta a magyarkomjáti ikonosztázt. A munka kezdetekor Fülöp metropolita megáldotta az ikonokat és a munkatársakat is. Beszélt az ikon teológiájáról, s felhívta rá figyelmünket, hogy ne lepődjünk meg, ha a következő időszakban meglepetések érnek minket. Szavait szívembe véstem, s hálát adtam a gondviselő Istennek minden egyes napért, amelyet az ikonok közelében tölthettem.

Pavel Florenszkij atya, az orosz ortodox teológus, filozófus, matematikus polihisztor azt írja Az ikonosztáz című könyvében, hogy az ikon közösségi alkotás, ahol a közösen közvetített igazságnak kell érvényesülnie, különösen azért, „*hogy az alkotásban résztvevők kölcsönösen ellensúlyozzák az ikonba véletlenül belekerülő szubjektív értelmezéseket, illetve hogy kölcsönösen korrigálhassák egymást, ha valaki önkéntelenül eltér az objektivitástól*” (Pavel Florenszkij: Az ikonosztáz). Ezt én restaurálási munkáinkra is vonatkoztatom. Az ikonosztázon dolgozó restaurátoroknak nemcsak szakmai téren jó egymást ellenőrizniük, kiegészíteniük, összehangolniuk, de spirituálisan is, mert az ikonokkal való érintkezés tiszteletet követel hívóktól és nem hívóktól egyaránt.

„Az ikonosztáz a látható és láthatatlan világ között húzódó határ, ami – mint oltárfal – Isten trónusát, a mennyei dicsőség szféráját körülvevő, szentséget hirdető szentek gyülekezete, a »bizonyágtévők fellege« által jön létre s válik felfoghatóvá” (Pavel Florenszkij: Az ikonosztáz). Az ikonok tehát nem ábrázolják a szenteket, hanem ténylegesen megjelenítik őket az orosz ikonteológia szerint – mindenekelőtt az Isten-szülőt és a testet öltött Krisztust – mint egy látomás. A műhelyünk-

be hozott ikonosztáz szentjei, apostolai és prófétái a 19. században a magyarkomjáti templom szentélyét takarták el a földi tekintetek elől, ahol a legszentebb cselekmény, Krisztus áldozatának „újra jelenvalóvá tétele” valósult meg a Szent Liturgiában. Megkapták a titkos vacsorára érkező vendégeknek kijáró tiszteletet, mikor a diakónus megtömjezte képeiket, s meghajolt előttük. Ők az átlényegült kenyérben, az Eucharisziában valóságosan jelen lévő Krisztus bizonyágtévői, akik mindnyájan Krisztusban élnek, és benne elválaszthatatlanul össze vannak kapcsolva egymással. Velük kerültünk szoros kapcsolatba egy évig tartó munkánk során.

Szinte nem volt olyan ikon, mely meg ne fordult volna valamennyiünk kezében egy-egy munkafázis elvégzésének idejére. Mikor megérintet-

tem őket, a királyi ajtó bal oldali béléteré festett liturgiaszerző egyházatya szavaira gondoltam: „Isteni félelemmel és hittel közeledjete!” (Szent Liturgia, Nagy Szent Bazil) Fontos volt számomra, hogy megismerjem a képek ikonográfiáját is, és római katolikusként betekintést nyerjek görögkatolikus testvéreink bizánci rítusába.

A magyarkomjáti templom Szent Mihály titulusát viseli, a mennyei seregek vezére az ikonosztáz alapképsorában is helyet foglal. Az arkangyalokról és minden égi seregekről november 8-án emlékezik meg a görögkatolikus egyház. Mi is novemberben kezdtük meg az ikonok restaurálását. Szent Mihály arkangyalra a veszélyes szakmát űző mesteremberek mindig is védőszentjüként tekintettek, ikonja elővigyázatosságra emlékeztetett a restaurátorműhelyben is.

Egy novemberi napon különösen is megcsodáltam a mennyei seregek vezérét, s a maga elé tartott pajzsra tettem kezem, miközben elsuttogtam a Szent Mihály-imát: „Szent Mihály arkangyal, védelmezz minket a küzdelemben (...)” Beköszöntem a műhelyünk alatti kápolnába is, majd elégedetten indultam haza. „Ha Isten velünk, ki ellenünk?” (Róm 8,31) – gondoltam magamban. Tíz perc múlva már a közeli keresztződésben álltam, az eső zuhogott. A gyalogosoknak jelző lámpa zöldre váltott, s miután körülnéztem, leléptem az úttestre. A következő pillanatban nagy lendülettel kanyarodó autó orrát láttam meg szemem sarkából tőlem egy méterre, aztán már a lábszáromon éreztem hideg lökhárítóját. Satufékkal állt meg. Megúsztam egy kis rándulással, de néhány percre valamiféle időtlenségbe kerültem. Egész nap Szent Mihály ikonja lebegett a szemem előtt, aki jobbájában kétélű kardot tart, a mellkasát keresztvező szalagon ovális pajzsként pedig Jézus Krisztus képét viseli, bal kezével maga előtt tartja. Az aranyozott pajzs Jézus Krisztus az Atya öröktől fogva létező Igéjeként jelenik meg és áld két kézzel. A pajzs körbefutó egyházi szláv felirat Mihály nevére utal,

mely a héber „mi ká él” = ’ki olyan, mint az Isten?’ kifejezésből ered. A főangyal az egyetlen, senkihez sem mérhető, hatalmas Isten győzelmét hirdeti, az ő szolgálatában áll.

Következő év novemberéig még számtalan alkalom nyílt a hálaadásra. A bizánci egyház 12 fő ünnepét bemutató képsor, mely a 19. században a magyarkomjáti hívek előtt tárta fel az evangéliumi igazságot, most a mi restaurátorműhelyünkben jelenítette meg az üdvörtörténetet. A Jézus Krisztus születése ikon még romos állapotban volt, amikor beköszöntött a karácsony, mégis tapasztalni lehetett az általa közvetített misztériumot, ahogy ott feküdt a fehér papírral lefedett műhelyasztalon fenyőágak között, s mellette egy szál gyertya égett.

A nagybőjti időszakban tekintetem a Kálvária-csoportra szegeződött. Mikor a szemeszlándza hegye a folytonossági hiányok tömítése közben a megfeszített Üdvözítő testéhez ért, arra gondoltam, hogy „...a mi vétkeinkért szűrták át, a mi bűneinkért törték össze; a mi békeségünkért érte fenyítés, és az ő sebe által gyógyultunk meg” (Iz 53,5). Mindeppan lehetőség nyílt a kereszthódolatra.

Egy éjszaka különösen szép álmot láttam. A szülői ház kapuja előtt álltam családtagjaimmal, s ámulva figyeltem a házunk homlokzata elé felhúzott hófehér, áttört mintázatú, csipkeszerű falat, s a kertünkben sürgő-forgó embereket, akiket édesapám irányított. A grandiózus méretű vékony fal légies könnyedséggel, de stabilan állt két méterre a ház előtt, aminek házfarmájú sziluettjét követte. Kétszárnyú fehér ajtaja csukva volt, de áttört mintázatán át lehetett látni, ahogy az egész fal gondosan kidolgozott, szabályosan ismétlődő mintázatán keresztül is. Lélegzetelállítóan szép, művészi építmény volt. Szimbolikája különösen lenyűgöző. Mivel aznap a magyarkomjáti ikonosztáz királyi ajtajának áttört faragású, szőlőindás ajtószárait tisztítottuk

a műhelyben, nem volt meglepő, hogy a mives látvány visszaköszönt álmomban. A családi házunk elé épült légies fal kétszárnyú ajtajával félreérthetetlenül egy ikonosztáza utalt, s mivel akkoriban édesapám a családfánkat kutatta, engem pedig családunk lelki sebeinek gyógyítása foglalkoztatott, családi szentjeink gyülekezetére irányította figyelmemet. Házformájával számomra a megdicsőült „egy-ház” szimbólumává vált, melynek üdvözült tagjai máikkal védőfalként óvhatják küzdő „egy-házunkat” a világban. Az álom üzenetét így értelmeztem: Isten egymás javára akar használni bennünket üdvözítő tervében, ezért nekünk is tennünk kell „családi ikonosztázunk” épüléséért. Álomat visszaigazolásnak éreztem, s elhunyt felmenőinkért folytatott imáimat a magyarkomjati ikonosztáz szentjei által támogatva végeztem ettől kezdve. Az áldások árja nem is maradt el. Végre öröm, béke és kiengesztelődés járta át egész életemet.

2019 októberében fejeztük be a magyarkomjati ikonosztáz restaurálását, novemberben pedig eljutottam a Szentföldre. Zarándokutamat a gondviselés ajándékának tekintem.

„Minden forrásom belőled fakad” (Zsolt 87,7)

– hirdeti a 2020-as Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus mottója is. Kívánom, hogy a Műcsarnokban megrendezendő kisérekiállítás sok kegyelmet közvetítsen, s az ikonok imádság tárgyai legyenek a hamarosan épülő nyíregyházi görögkatolikus múzeumban.

FÜLÖP METROPOLITA

Csakis Jézus szabadíthat meg bennünket a halál kötelékéből

Testileg elszunnyadván mint halott, Urunk és Királyunk, harmadnap föltámadtál, Ádámot kihozván a romlásból, és megtörted a halált, halhatatlanság pászkája, világnak üdvössége.

Legnagyobb ellenségünk a halál. Annak karmaiból senki és semmi ki nem menekíthet. Mindnyájunk élete végén félelmetes végzetként ott vár kitért szájjal a sötét halál, elkerülhetetlenül. Legnagyobb ellenségünk, mert semmi módon le nem győzhetjük, de azért is, mert önmagunknak köszönhetjük. Valamiért, érthetetlen okból az ember egyszer a gonosz oldalára állt, elhagyta Teremtőjét, szembefordult azzal, akinek mindent köszönhet, és ennek az esztelen tettének lett a következménye ez a keserű halál. A bűn zsoldja, a bűnért való fizetség, a bűn szűkszerű következménye.

S nem csak azért pöffeszkedik rajtunk, mert nálunk erősebb hatalom, hanem azért, mert az okozóját sem tudjuk magunkról lerázni. A bűntől sem tudunk szabadulni. Nem átkozhatjuk öszületeinket, mert mi magunk ugyanazt tesszük, mint ők. Mi éppen úgy elfordulunk Istentől nap mint nap, nem is csak egyszer. Mi is szembefordulunk azzal, akit szeretünk, mi is a kísértőre hallgatunk, és követjük hazug tanácsait. Sajnos a bűntől nem félünk annyira, mint a haláltól, holott egy töről fakad mindkettő. A bűnnel bizony, gyakran kacérkodunk, könnyedén beengedjük az életünkbe. Márpedig ez éppen olyan veszélyes, mintha a halállal játszanánk. Ilyen az ember, ilyenek vagyunk – ilyen vagyok. „Ki szabadíthat meg e halálra szánt testtől?” – kiáltja még az apostol is, jóllehet, ő az életét áldozta föl Krisztusért és az evangélium hirdetéséért.

Ki szabadíthat meg? Istennek hála, mi már tudjuk a választ. Persze, tudta Szent Pál is, éppen azért kiáltja bele a világba az ember tehetetlenségét, hogy megadhassa rá az egyetlen lehetséges feleletet: Hála az Istennek Urunk, Jézus Krisztus által!

Jézus Krisztus az egyetlen, aki megszabadíthat minket a halál kötelékétől. S nem csak azért, mert Isten lévén erősebb, mint a halál, hanem mert ő az egyetlen, aki annak okozójától, a bűntől is meg tud szabadítani minket. Legtöbbször nem vesszük észre a kettő közti köteléket. Nem gondoljuk végig, hogy egyik bűn magával hozza a másikat, s tovább, megállás nélkül, amely sornak végén elkerülhetetlenül ott tátong a halál torka. Ha Krisztus nem szakítaná meg a bűn láncreakcióját, akkor mindnyájan az örök halál veszedelmébe jutnánk.

De hála legyen az Istennek Urunk, Jézus Krisztus által! Krisztus elvette tőlünk bűneinket. Azzal vette el, hogy magára vette. Igen, a mi bűneinkért szűrték át, a mi gonoszságainkért törték össze; a mi békeségünkért érte utol a büntetés, az ő sebei szereztek nekünk gyógyulást (Iz 53,5). Magára vette a bűn következményét is, a halált. Ezzel győzte le. Ha nem vette volna magára, nem győzhetne volna le. Krisztus óta tehát nincs többé hatalma sem a bűnnek, sem a halálnak. „Halál, hol a te fullánkod? Alvilág, hol a te győzelmed? Föltámadt Krisztus, és te elbuktál. (...) Föltámadt Krisztus, és már diadalmaskodik az élet. Föltámadt Krisztus, és nincs már halál a sírnál.” (Aranyszájú Szent János hittanító beszédéből)

Látva legnagyobb s valójában egyetlen ellenségünket földre terítve, hogyne ujjonganánk húsvét hajnalán? Hogyne örvendeznénk, azt látva, hogy Krisztus Urunk, akihez tartozunk, akié vagyunk, éppen halálával győzte le a halált. Ettől kezdve mindazok, akik Krisztusban hunytak el, Krisztusban támadnak fel. Átfordult az élet. A halál többé nem félelmetes szakadék, hanem Krisztussal együtt átmenet a halálból az életbe, az örök életbe. Föltámadt Krisztus halottaiból, halálával győzte le a halált, büntelenségével a bűn rabságát. Föltámadt Krisztus, és mi szabadok vagyunk. A halált megtörve nem csak Ádámot, hanem mindnyájunkat kihozott a romlásból. Köszöntsük és ünnepeljük őt, a halhatatlanság pászkáját, a világ üdvösségét!

Az eucharisztikus kongresszust megelőző évben, 2019-ben a püspök atyák három írást jelentettek meg, amelyekben elmagyarázzák a kisdedek áldoztatására vonatkozó egyházi tanítás lényegét és annak gyakorlati szempontjait. Folyóiratunkban ezeket tesszük közzé folyamatosan.

Engedjétek hozzám a kicsinyeket!

Atanáz püspök katekézise a gyermekáldoztatásról

A gyermekek szent Eucharishtiában való részesítésével kapcsolatban Tamás-vasárnapra Kocsis Fülöp érsek-metropolita atyánk adott ki körlevelet. Ezt folytatva szeretném szent atyáink, a keleti egyház tanítói tanúságtételével alátámasztani, hogy a kisdedek áldoztatása nem új keletű, hanem egyházunk ősi hagyományához kapcsolódik.

Szent Jusztinosz hitvalló, egyházunk egyik legrégebbi írója beszámol arról, hogy az újonnan megkereszteltek részesednek az „Eucharishtiának” nevezett táplálékból, és a hálaadó imával megáldott kenyérből és borból „az átváltozás értelmében táplálkoznak,” hiszen az apostoloktól úgy tanultuk, „hogy a megtestesült Jézusnak teste és vére ez” (2Apol 66). A Krisztus utáni 2. századtól számos tanunk van arra is, hogy a csecsemőknek a szent Eucharishtiát csak a bor színe alatt szolgáltatták ki. A keresztelő pap bemártotta ujját a kehelybe, és így nyújtotta a szentséget a csecsemőnek, hogy nyelje le az ujjára tapadt cseppeket.

Jeruzsálemi Szent Cirill (Kürillosz) a frissen megkeresztelteknek elmondott „misztagogikus katekézisei” nem hagynak kétséget afelől, hogy a szent Eucharishtiában való részesülés hozzátartozik a keresztelési beavatás szertartásához. Bár beszédeit ő elsősorban felnőttekhez intézi, de az egyház általános szokásáról számol be, és azt magyarázza. Ahogy a nagy gyermekek vagy felnőttek a keresztelés és bérmálás után nyomban megáldoztak, a legkisebb megkereszteltek is teljesen részesedhettek a szentségben. Nemcsak keleti, hanem korabeli latin szent atyáknál is világos tanúságtételeket találunk erre.

A 4-5. századból származó „Apostoli kánonok” irat teljesen természetesnek tartja a gyermekek szentáldozását, és így határozza meg a szentáldozáshoz való járulás sorrendjét: „Ezután vegye magához a Szentséget a püspök, majd a papok, diakónusok, alszerpapok, felolvasók, énekesek, aszkéták, a nők közül a diakónusok, szűzek és özvegyek, majd a gyermekek, majd rend szerint az egész nép, istenfélelemmel, valóságosan, zajongás nélkül.”

Szent Ciprián a 3. század közepén „Az elbukottakról” című művének 25. részében egy kisgyermekről ír, akit édesanyja elhozott a Szent Liturgiára, és – bár a gyermek ezt nem akarta – a diakónus részesítette a szent Eucharishtiában. Szent Ciprián csak megemlíti az esetet, s ebből tudjuk, hogy Karthágóban a csecsemőkorban megkeresztelt gyermekeket is rendszeresen megáldoztatták.

Szent Ágoston hippói püspök Vitaliuszhoz írott levelében állítja, hogy a gyermekek is üdvözülhetnek, ha keresztszüleiknek köszönhetően megvannak keresztelve, és eszik Krisztus testét, és isszák az ő vérének. Tehát hosszú évszázadokon át nemcsak keleti, hanem latin csecsemők és kisgyermekek is rendszeresen részesedtek a szent Eucharishtiában keresztelés után.

A római katolikus egyház istentiszteleti könyve, a 7. századból való Ordo Romanus is bizonyítéka annak, hogy abban az időben a gyermekek a nyugati egyházban is magukhoz vették az Oltárszentséget. Egyik rubrikájában áll, hogy a keresztelés után és „a kenet után mindegyik gyermek eljön a szent misére, és megáldozik...”

„Hol van az a pásztor, aki tulajdon testével táplálná nyáját?” – teszi föl a kérdést Arany-szájú Szent János egyik homíliájában. „Jézus pedig – folytatja – tulajdon vérével táplál, és így egészen magához kapcsol.” Az újonnan megkereszteltekhez intézett beszédében pedig azt állítja: „Ahogy az asszony saját vérével és tejével táplálja szülöttjét, úgy Krisztus saját vérével táplálja szüntelen azokat, akiket ő nemzett (akik újjászülettek a keresztség vi-zében).”

Arany-szájú Szent János városában, Konstantinápolyban a 6. században a hét valamelyik napján egybegyűjtötték a kisgyerekeket az egyházban, azért, hogy ők fogyasszák el a vasárnap megmaradt szentséget. Ugyanezen század végén ez a szokás még Maconban is ismert volt: a gyerekek szerdán és pénteken jöttek elfogyasztani a maradék szentséget (*reliquias conspersas vino*).

Nagyon tanulságos szavakat találunk egy szintén 6. századi bizánci műben, „Az egyházi hierarchia” címmel, melyet Areopagita Szent Dénesnek tulajdonítanak. Az álnéven író egyházatya a következőket írja: „A főpap a gyermeket is részesíti a szent titkokban, hogy azokkal táplálkozzék, és ne ismerjen más életet azon kívül, mely az istenihez vezet; a szent titkokban részesülendőt a szentséghez téríti, megerősíti a szent szokásokban, és szent szépségben vezet a tökéletességre a vallásos keresztszülő hatása alatt.”

Ugyanebből a forrásból merít, és hivatkozik is rá Szent Maximosz hitvalló liturgiagyarázata, amely a 7. században a (székes)egyház szerkezetét, liturgiáját és annak lelkiségét mutatja be. A hitvalló által idézett atyák hagyománya szerint „a Szentlélek kegyelme láthatatlanul mindig jelen van” liturgiánkon, „a résztvevők mindegyikét átalakítja, átformálja, önmaga

mértéke szerint valóban istenibbé gyúrja át, és a végbemenő titkok által elvezeti arra, amit ezek jelentenek – még ha a hívő nem is érzi, mivel még a Krisztusban lévő »kisdetek« közé tartozik, és képtelen rá, hogy belenézzen a lejátszódó titkok mélységébe –, és megvalósítja benne az üdvösségnek azt a kegyelmét, amelyet mindegyik lejátszódó isteni jelkép jelent, és így sorrendben elvezeti őt a felszíni jelenségektől az összes jelenség céljáig.”

Tehát a Szentlélek kegyelme nemcsak a „nagyokosoknak” van fönntartva, hanem a Krisztusban lévő „kisdetek”-nek is, vagyis megkülönböztetés nélkül mindenkinek. Semmilyen lelki arisztokrácia nem zárhatja el az utat a

Krisztusban lévő „kisdetek” elől, tehát hogy ez utóbbiak is akadálytalanul juthassanak el az átistenülésre. A keleti egyház nem állít olyan feltételeket az első áldozás előtt, hogy az illető milyen mértékben legyen értelmes, hogy mennyi kérdésre tudjon okosan megfelelni, hanem hisz abban, hogy a Szentlélek kegyelme a Krisztusban lévő „kisdetek”-et is méltóvá teheti „a szent összejövétel idején” arra, hogy „átalakítsa, átformálja, önmaga mértéke szerint valóban istenibbé gyúrja át”. Erről szóló Szent Maximosz hitvalló itt idézett liturgiagyarázata.

Mivel a Keleti Egyházak Kongregációjának Liturgikus Instrukciója 51. pontja, valamint a Keleti Egyházak Kánonjainak Kódexe 697. kánonja előírja, hogy az Eucharisziát a keresztség és a bérmálás után minél előbb szolgáltassák ki, illetve a 710. kánon megerősíti azt a tényt, hogy a megkeresztelt gyermekeknek részesülniük kell az Eucharisziában, a kelet-európai görögkatolikusok is egyre többen térnek vissza ehhez az ősi gyakorlathoz. Ma a legnagyobb kelet-európai görögkatolikus egyházi közösség részleges joga már rendelkezik arról, hogy a frissen megkeresztelt és megbérmált gyermekek és a még értelmük használatára nem jutott gyermekek is részesülhetnek a szent Eucharisziában. Abban az esetben, ha a papnak kétsége támadna afelől, hogy valamelyik gyerek két szín alatt tudna áldozni, „csak az Úr Vérét adja neki” – hangzik az ukrán görögkatolikus részleges jog 92. kánonja. Szomszéd felvidéki egyházmegyénkben ez már általános gyakorlat.

OBBÁGY LÁSZLÓ

„Egyél! Különben túl hosszú lesz neked az út!” (1Kir 19,7)

Lelkipásztori megfontolások az elsőáldozási készületről

A Görögkatolikus Szemlélet a 2020-as budapesti Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus előkészületének jegyében több írást közölt az elmúlt esztendőben az Eucharisztia szentségének témakörében. A püspök atyák kérésére ezen írások sorához csatlakozva az Eucharisztia misztériumának lelkipásztori aspektusait fogalmazom meg. Mivel ez a szerteágazó téma csak sokoldalas tanulmányba férne bele, egyetlen – papokat és hívőket, szülőket és gyermekeket egyaránt érintő, s reményeim szerint a tisztelt Olvasót is érdeklő – mozzanatot emeltem ki a kérdéskörből, az első szentáldozásra való felkészülés változásaiban és változatlanóságában egyaránt izgalmas rendjét.

Előjáróban

Görögkatolikus egyházunk sokáig őrizte az ókeresztény kor gyakorlatát, s együtt szolgáltatva ki a három beavató szentséget: a keresztséget, a bérmálást és az Eucharisziát. Ez a gyakorlat azonban a keleti katolikus egyházak egy részénél – nálunk is – nyugati hatásra megszűnt. Az Eucharisztia vételének rendjében mi, magyar görögkatolikusok immár száz éve X. Piusz pápának az elsőáldozást az értelem használatához és a megelőző szentgyónáshoz kötő szabályozását követjük; máig ez számít ismert és megszokott gyakorlatunknak. A Szentszék keleti katolikus egyházakra vonatkozó dokumentumai ugyanakkor már évtizedek óta az ősi gyakorlat visszaállítását kérik tőlünk. Főpásztoraink a közelmúltban többször szóltak és írtak erről a kérdéskörrel, a Görögkatolikus Szemlélet hasábjain is. Jómagam ezért a keresztséghez kötődő csecsemőáldoztatás témáját csak érintőlegesen említem; írásom célja jelenlegi elsőáldozási praxisunk át- és újragondolása, szélesebb alapokra helyezése s mintegy „újratervezése”, hogy az Eucharisztia vételére irányuló szentségi katekézsis minél teljesebb bevezetés legyen Isten szeretetének lenyűgöző misztériumába.

A lelkipásztori munka egyik kiemelkedő fontosságú tevékenysége az az eseménysor, amely megelőzi az elsőáldozást. Az elsőáldozós csoport megszervezése, a szülők elérése és bevonása, a gyerekek felkészítése, első szentgyónásuk örömteli feszültségének és felszabadultságának átélése és bölcs kezelése, az elsőáldozás ünnepi napjának előkészítése, lebonyolítása, majd e gazdag és szép időszak hangulatos agapéval történő lezárása mindmáig jellemzi ezt a lelkiekben igazán gazdag és gazdagító eseménysort. De egyre kevésbé biztos ez a talaj. Míg korábban minden résztvevő számára tudvalevő volt, mi fog s mi hogyan fog történni – az egész történésnek volt egyfajta rituáléja, bejáratott rendje –, ma ez már korántsem magától értetődő. Tegnap éltek még a nagyszülöktől átvett hagyományok; tegnap értették még a szülők a kifejezést – elsőáldozás –, és legalább hozzávetőlegesen annak tartalmát vagy legalább a kereteit is ismerték. Tegnap folyamat volt még, ma meg tény a szekularizáció, s nem működnek többé – legfeljebb itt-ott, csikorgó fogaskerékkel, jobbára felületesen, szinte haldokolva – a népegyházi keretek. Tegnap gyóntak/áldoztak még szülők elsőáldozó gyermekükkel, tegnap ritkábban

fordult elő, hogy hitben teljesen járatlan, akár keresztleetlen emberek álljanak a keresztségi fogadalmukat megújító gyermekek mellett, s tegnap jobbára két szülő – nem pedig szülő/nem szülő vagy „elsőáldozási projektre összeállt” régi-új szülőpár – áldotta meg a nebulót az elsőáldozási rituálé végén. Tegnap familiáris és társadalmi kereteit tekintve is piros betűs ünnep volt az elsőáldozás.

El kell ismernünk, hogy az elsőáldozási előkészületnek, majd magának az ünnepnek ez az évtizedek rögzítette megszokott rendje magában hordozta olykor a formalitás veszélyét, a „leáldozás” kockázatát, mégis volt benne valami szilárdság, valami megnyugtató biztonság. Az elsőáldozást követően a felkészítést végző papok jó lelkiismerettel konstatálhatták, hogy egyházuk megszokott s bevált gyakorlatának megfelelő módon, dicséretesen teljesítettek egy igazán lélekemelő, örömteli lelkipásztori feladatot. És jó szívvel elmondhatjuk azt is, hogy a tisztelendők túlnyomó többsége nem csupán kipipálta, de jobbára a leegyszerűsített metodikai – és az „átkosban” igencsak korlátok közé szorított – kereteket meghaladva végezte e gyönyörűsége papi tevékenységét, tudatosan figyelve arra, hogy a külső keretek minél teljesebb valódi tartalmat hordozzanak.

Világunk rohamtempójú változása(i) közepette tegnapi (részben még mai, de érezzük, tudjuk: ez már „tegnapi”) elsőáldozási praxisunk tehát – egyrészt a szekularizált társadalom, a népegyházi keretek megszűnése, másrészt liturgikus életünknek a szentszék-i direktívák okán történő változásai kapcsán – földrengésszerű átalakuláson megy keresztül. Kettős kihívás ez, amelynek révén a lelkipásztori szolgálatban öszült/kopaszodott leviták közül a papi élet útjának felén sokan jutottak nagy, sötétlő erdőbe, nem lelvén az igaz utat. Ez a krízis nyilván hat egyházunk mindennapi életére is; a hívek olykor értetlenül csodálkoznak rá szentségi lelkipásztorkodásunk változásaira, a régi-új gyakorlat egyelőre még szokatlan mozzanataira. A krízis azonban csak elsőre tűnik félelmetesnek; valójában korántsem csupán válságot, sokkal inkább esélyt rejtő lehetőséget jelent. Lassacskán, de tisztul a kép; a megrázó folyamat, amin keresztlmegyünk, földrengés, de égrengés is. Azaz a Szentlélek provokációja egyházunkban és személyes papi életünkben – konkrét témánk, elsőáldozási gyakorlatunk területén is.

AZ ELSŐÁLDOZÁSI KÉSZÜLET PILLÉREI

Amikor az elsőáldozási előkészület alábbi pilléreit ismertetem, egy megküzdött, lelkipásztori és katechetikai (hittan-pedagógiai) szakmai szempontok alapján végiggondolt, lelkiségében kiérlelt s a gyakorlatban kipróbált rendet tárok a tisztelt Olvasó elé. Ez a rend magában hordozza a keleti egyház katechetikai szemléletének lényegét: a kereszténység az új élet ajándéka Krisztusban, az új élet pedig az Egyház; ezért a katekézis lényege nem információk átadása, még csak nem is a hittanulók erkölcsi jobbítása (ezek mind velejárók), hanem az iniciáció, a bevezetés az Egyház életébe, a Krisztus-misztérium teljességébe. Megfelel ez a szemlélet a II. Vatikáni Zsinat utáni katolikus katechetikai dokumentumok látásmódjának is, amely hangsúlyozza a katekézis katekumenális jellegét, biblikus és liturgikus összefüggéseinek fontosságát, a személyességet és a közösségi jelleget, de a lelkipásztori optikát, a szekularizáció szellemének figyelembevételét is. *(Igérem, további idegen kifejezésekkel nem terhelem az Olvasót.)*

A négy pillér az elsőáldozási készületnek az egyházi évhez kötött, a liturgikus élet rendjét követő négy kitüntetett pillanata, ős / tél / tavasz / nyár ritmusában.

1. Az Istenszülő templomba vezetése

Az első cölöpöt, az első pillért nem szeptemberben ütjük be a talajba. Az iskolakezdés kavalkádjá alkalmas arra, hogy meghívjunk, hogy egyeztessünk, hogy előjelezzünk, de megítélés szerint szükség van némi kora őszi várakozásra, ismerkedésre, összerendeződésre, döntéserlelő időszakra, talajelőkészítésre az első pillér, a bevezetés napja – azaz az Istenszülő templomba vezetése ünnepéhez legközelebb eső vasárnap – előtt.

A hároméves kislányt, Máriát szülei, Joákim és Anna elviszik a jeruzsálemi templomba; a gyermek attól kezdve a templom szentélyében nevelkedik. Kiváló alkalom ez az ünnep az elsőáldozási előkészület folyamatának modellezésére, a szülői felelősség felébresztésére, a templomban való lét örömeinek (a gyermek Mária táncoll), értékének felismertetésére, a szülők és a befogadó közösség aktivizálására.

Nem hiszem, hogy az ünnephez kötődő időpont megválasztása magyarázatra szorul. Az a gyermek, aki a templom szentélyében nevelkedik (vagyis az anyatejjel szívja magába a templom, a liturgia miliójét), nem csupán megtanul valamit, sokkal inkább belenő a Krisztusban való új élet, az Egyház valóságába.

Amikor ezt a napot első pillérnek nevezem, ezt önmagam – a pap, a katekéta – számára is teszem. Zakariásra figyelek, akinek a viselkedése minta számomra.

Zakariás igaz ember és jó pap; a legnagyobb tisztességgel teszi a dolgát: imádkozik, bemutatja az áldozatot, rendben tartja az istentisztelethez szükséges dolgokat, fogadja az Istennek szánt adományokat. Otthon van a templomtérben; igazi titokgazda, akinek valódi felségterülete az Isten háza. Neki is, a vele imádkozóknak is biztonságot nyújt az Isten közelségének stabilitást adó tudata, a sok száz éves hagyomány fundamentumán zajló liturgia.

Az Istenszülő templomba vezetése ikonján Zakariásban azt a papot, azt a katekétát látjuk, aki várja a gyermekeket, a szülőket. Aki hív és fogad, és bevezeti a rábizottakat a misztériumba. Lehajol a kicsinyekhez; meg is köszöni talán a szülőknak a bizalmat, hogy átadják neki gyermekeiket, akiket bevezet a templom belsejébe, hogy „a szentélyben nevelkedjenek”. Megéreztetni velük az istenközelség örömét, életre szóló lelki eligazítást ad; előkészíti a talajt, és a rábizottak szomjas szívébe helyezi a hit magvát. Úgy vélem, Zakariás személyében igaz pap, igaz katekéta áll előttünk az ünnep ikonján. Az ő imádságos, várakozó, iniciációs templomi léte ma is minta. A templom ajtajában nem strázsálhat akárki, a templom ajtajában a misztérium bűvöletében élő, megrendült, megérintett embernek, az Isten titkai tudójának, beavatottjának kell állnia.

E megrendíthetetlen belső bizonyossága mellett (vagy inkább ellenére?) Zakariásnak ma mégis hiányérzete van. Mert a templomajtóban nem tolonganak a Máriák, nem állnak sorban a Joákimok és Annák. Ez a tény tovább gondolásra, további lelkipásztori ötletelésre sarkall.

Az Istenszülő templomba vezetésének van egy olyan ikonja is, amelyen Zakariás nem csupán lehajol, de kihajol. Nem csupán hívja a gyermeket, bentről, hanem mintegy kilép eléje. Mondhatni, meglévő helyzetében, életállapotában akarja megérinteni, meghívni, fölemelni, átsegíteni a magas küszöbön.

Naponta tapasztaljuk, elsőáldozó-jelöltjeink meghívása, „becserkészése” kapcsán is, hogy a hagyományos megszólítás ma nem elég. Ki kell hajolni a szentélyből, ki kell lépni a templom ajtaján. Pál apostol a folyópartig ment Filippiben, és oda vitte a misztériumot, ahol az asszonyok a szennyest mosták, és a mindennapi életükről pletykáltak. Tudomásul kell vennünk, hogy a liturgia proskomídiája ma is (vagy ma újra) ott, a folyóparton, az emberek hétköznapijainak életterében kezdődik.

A célunk azonban nem lehet kevesebb, mint Zakariásé, aki a szentélybe vezet. Oda, ahol angyal táplál angyali kenyérrel. Az egyház szívébe, a liturgikus, az eucharisztikus közösségbe, amelyben az ország létező valósága s az eljövendő ország boldogító előérzete, az „ízleljétek és lássátok, milyen édes az Úr” gyönyörűsége tapasztalata nyugözi le a vágyaiban önmagán mindig túlmutató, az Istenre javíthatatlanul éhezö, szomjazó embert.

A templomajtön kihajló Zakariás a kilépés kötelezö voltát példázza, amely Urunk megtestesülésének, az emberrel vállalt teljes közösségének egyenes következménye. Az ikonosztázion zárt és megnyitott királyi ajtaját egyaránt komolyan kell vennünk. Az egyház „ad intra” és „ad extra” élete épp attól kiegyensúlyozott, hogy magunk sem egyenbakansban menetelünk egy szolgálati szabályzat alapján, hanem az evangélium bővöletében élve szeretnénk megosztani, továbbadni a Krisztusban való lét szabadságát és örömet, és bevezetni minél többeket abba a titokba, amelynek valósága leginkább a liturgia csodájában érhető tetten.

De természetesen nem csak ebben. Mélyen egyetértek a gyakran idézett zsinati mondattal: „A liturgia csúcás és forrás.” De képzeljünk el egy hegycsúcot úgy, hogy nincs alatta hegy. Képzeljünk el egy forrást, amelyből nem lesz folyó. Ez lenne az egyház élete, ha csupán a liturgiára koncentrálna, és elfelejtené, hogy abban nem merül ki teljesen az egyház tevékenysége. Akkor van értelme a hegycsúcásnak, ha van mit összefoglaljon, kicsúcásítsön. Az egyház élje a maga életét, amit mint csúcáspontban, a liturgiában foglaljon össze. Úgy végezze liturgiáját, hogy az az életét foglalja össze. A másik kép: a forrás, amelyből folyó fakad. Liturgia, amelyből következik valami: a templom ajtajánál meg nem szünö vallásosság. Ezek az egyszerű és szemléletes képek tökéletesen ábrázolják a liturgia és az egyház egész élete közötti szerves egység követelményét.

A templomba vezetés ünnepe kapcsán érdemes felidézünk egy harmadik történetet is Zakariásról. A Jakab-ösvangélium beszámol arról, hogy amikor Heródes meg akarja öletni a két éven aluli gyermekeket (köztük a mintegy másfél éves Jánost, Zakariás és Erzsébet gyermekét), akkor Erzsébet könnyek között imádkozik, hogy őrizze meg Isten a gyermeket: „Istennek szent hegye, fogadd be az anyát gyermekével együtt!” Ez meg is történik. Zakariás eközben a templomban van, teszi a dolgát az Isten szolgálatában. Heródes kérdezi: „hová rejtetted el a fiadat?”, de hiába. Válasz híján a katonák kioltják Zakariás életét.

Élesedik a világ körülöttünk. A szülök egy része már érzi, a többit érzékenyíteniük kell a figyelemre. Mert Heródesek keresik a gyermekeinket. És – ne áltassuk magunkat – az életükre törnek. Erzsébet könnyek között imádkozik, hogy őrizze meg Isten a gyermeket: „Istennek szent hegye, fogadd be az anyát gyermekével együtt!” Meg kell értenünk s meg kell értetnünk: a templom az Istennek szent hegye, s a hegy gyomrában, az Úr angyalának oltalmazó fényességében menekül meg a gyermek.

Hozzátok hát, Erzsébetek, édesanyák, szülök, rejtsetek a legjobb helyre, a templom mélyére gyermekeiteket! Az elsőáldozási előkészület ezen első pillére a zakariási mintára figyelö papnak/katekétának, a Joákim és Anna példájára a gyermekét a templomba vezetö szülöknek, ugyanakkor az örvendezö léptekkel érkező s a templomban boldogan nevelkedö/növekedö Máriára hasonlító gyermeknek is kiváló alapozást jelenthet a továbblépéshez.

2. Zakeus vasárnapja

A vágy vasárnapjának is nevezett alkalom nálunk – nyíregyháza-kertvárosi egyházközségünkben – szinte „búcsúnapnak” számít; ünnep gyermeknek és felnőttnek egyaránt. Templomunk udvarán áll ugyanis két szép, gazdagon termö, lassanként szinte fává terebélyesedö fügebokor. Zakeus vasárnapján évröl évre saját fügelekvárunkkal megkent kekszet eszegetünk, újra meg újra tudatosítva magunkban a fára mászás titkát, a Jézussal való találkozás örömet. Udvari két fügefánk ugyanis konkrét kapaszkodót jelent a szentség felvételére történö készüllet során. A fügefamászás nálunk nem gyermeki csínytevés, hanem vallási tevékenység. Mit rejt ez a talányos mondat? Miért lehet Zakeus vasárnapja, hogyan válhat a fügefánk üzenete az elsőáldozási készüllet második pillérévé?

A bünbeesést követően Ádám és Éva fügefalevéllel takargatta szégyenét. Bününket lehet ugyan ideig-óráig takargatni, de elrejtözni sem Isten, sem önmagunk elöl nem tudunk. Készületünk során megismerkedünk hát a bününketöl való szabadulás éretlen és érett formáival, megismerjük a bünbocsánat szentségét, tudatosítjuk a szentgyónás felszabadító örömet.

„Fügefánk árnyékában üldögélni” – ez a bibliai kép a békére, az Isten és ember, ember és ember közötti harmóniára utal. Az az igazi élet – mert élet „befelé” –, amikor „üldögélünk fügefánk árnyékában”. Megszeret(tet)jük a csöndet, s tanuljuk az imádság iskoláját, amely készülletünk során egyre inkább valós része lesz a hétköznapjainknak.

Jeremiás próféta két kosár fügével szemlélteti a helyes és az elítélendö erkölcsi utat. Akik az élet napos oldalán járnak, gazdagok, hatalmasok, de mások kizsákmányolásából szedték meg magukat, azok rothadt, ehetetlen füget kapnak. Isten a becsületes kisebbség, a szent maradék, a szegények, üldözöttek, elesettek oldalán áll – övök a kívánatos, érett, finom füge. Az elsőáldozási készüllet ideje erkölcsi döntés is, választás a két út között.

A virág megtermékenyítését végző vadfüge-darázs szúrása a magházakat gubacsképzödésre ingerli; ezek az álmérgek ehetetlenek. Ennek megakadályozására a régiek hegyes késsel megfelelő módon behasították az éretlen kis füget, és ezzel éresre, növekedésre serkentették. Amikor a fügeszurkáló Ámosz prófétára figyelünk, életünk – és a ránk bízottak, jelen esetben az elsőáldozásra készülök élete – lelki gyümölcsökének érlelödéséért igyekszünk tevékenykedni.

Hasonló mondandót mélyít el Jézus példabeszéde is. Egy gazda észreveszi, hogy fügefája már három éve nem terem. Kivágná, de intézője

azt mondja: „Körülásom, megrágyázom, hátha terem jövőre.” Isten türelme rejlik a példázatban. Ha évek óta hiányzik a valódi termés az életünkben, ő akkor is új meg új esélyt ad. Nem egyszeri tapasztalat, hogy ez a mozzanat a gyermeket kísérő – az élet kihívásai közepette olykor bizony lelki hanyagsággal küzdő – felnőtt (szülő, nagyszülő) szemléletére is komoly hatással van.

Natánael, másik nevén Bertalan apostol azt követően lesz Jézus tanítványa, hogy hallja a Mestertől: „Láttalak a fügefa alatt.” A személyesség, Isten néven szólító, személyes szeretete itt is, Zakeus megszólításában is igen lényeges momentum. A helyes istenkép kialakításában pedig nélkülözhetetlen szempont.

Zakeus történetében erőteljes hangsúlyt adhatunk a szentségekre utaló konkrét mozzanatoknak is. Ebben a kontextusban a „leszállás” a keresztség, a Jézussal való találkozás a bérálás (megerősítés), a vacsora az Eucharisztia, a jóvátétel a bűnbocsánat szentségével kapcsolható össze. A Zakeus hajlékába belépő Jézus pedig mintát ad arra is, hogy – ez is felkészítő katekézisünk része – merjünk bizalommal „bekérdzkedni” elsőáldozó-jelöltjeink hajlékába, mert akivel otthonában találkozunk – főként e jerikói háttér horizontjában, a személyes megszólítás, a bizalom, a megelőlegezett szeretet talaján –, annak istenkapcsolata építésében is közelebbi társa lehetünk. Látogatásunk során s annak következményeként pedig elsőáldozási felkészítésünk családi katekézissé tágu.

Zakeus fára mászása kapcsán évről évre felidézek egy orosz népmesét. Eszerint a cipészlegény alszik, amikor mátkája meglátogatja. Felébredve csak az üzenetet találja: hét év alatt el kell jutnia menyasszonya kastélyába, hogy a menyegzőt megtarthassák. Az erdő azonban, amelyen a legénynek át kell kelnie, olyan sűrű, hogy hiába vágja a fákat, bokrokat, nem jut előre. Egyszer egy vadállat elöl az egyik fa tetejére menekül, s ott észreveszi: a lombkorona tetején járni lehet. Elindul: s bár az út így is hosszú, a láthatáron ott a kastély, amely vonzza. A cipészlegény a kitűzött időre megérkezik kedveséhez, és megtarthatják a menyegzőt.

A mese misztikus értelme lenyűgöző. Alsunk, amikor a mátkánk meglátogat minket: nem ismerjük fel Isten látogatásának idejét. De az üzenet ott van a szívünkben, s elindulunk. Az erdő viszont – a hétköznapi gondjainak-bajainak, az értékek hitt bővliknek az erdeje – olyan sűrű,

hogy alig-alig haladunk. A fák tetejére kell másznunk ahhoz, hogy a kastély, a menyegző igézetében tudjunk haladni és megérkezni. A mesét Zakeus történetével összevetve azt mondhatjuk: ha látni szeretnénk Jézust, fára kell másznunk; le kell győznünk a hétköznapi gravitációját. Ugyanakkor Jézus megszólít és le hív. S le kell szállnunk a fáról, hogy megtanuljuk az üdvösségtörténet alapvető „mozgását”: Isten egyre közelebb jön, egyre „lejjebb száll;” közösséget vállal a legkisebbel is. Zakeus leszáll, mert lent van az ő Istene. Lent, a legkisebben a legbiztosabb a jelenléte. A mesebeli cipészlegény tehát, meglátásom szerint, mégiscsak végigjárja az erdőt. De ha már volt fenn, akkor lent is a kastély, a fenti fény, a menyegző igézete világítja be lépteit élete rengetegében.

3. Az emmauszi tanítványok

Az emmauszi tanítványok története liturgikus rendünkben húsvét harmadik napjának evangéliumi olvasmánya, így a húsvéti eseménysornak ezt a gyöngyszemét gyermekeink a templomban valószínűleg nem hallják; erre külön hittanóra(ka)t kell szánunk. Igen jó szívvel ajánlom mégis, hogy elsőáldozási készülletünk során – harmadik pilléreként – építsünk Lukács és Kleofás s az idegen találkozásának történetére.

Az úton lévő két tanítvány: a pap meg a rábizottak. Minta ez a történet, amely segít abban, hogy ne kívülről/felülről osszuk az észet, hanem magunk is úton lévő tanítványként bandukoljunk a gyerekek, a családok mellett, akár szomorúságban, kételyekben is osztozva velük. Az úton lét, a kísérés, az „együtt az úton” élménye, az együtt átélt találkozás az idegennel, aki aztán mindkettőnk életének Ura lesz – mind-mind olyan mozzanatok, amelyekben talajt készítünk a kegyelemnek, mert ott rejlik bennük a felismerés és a folytatás lehetősége.

A történet húsvét vasárnapján játszódik. És az eseményben benne van minden, az elsőáldozási készüllet valamennyi fontos összetevője.

Az evangélium magja (idegen szóval: a kérügma) a Jézus szenvedéséről, haláláról, feltámadásáról szóló örömméret. A húsvét üzenete katekézisünknek is összehasonlíthatatlanul leglényegesebb mondanója. „Ha Krisztus föl nem támadt, hiábavaló a mi igehirdetésünk és hiábavaló a ti hitetek” – szögezi le Pál apostol. „Egy bizonyos halott Jézus”, akiről azt állítjuk, hogy él: ez a keresztény tanítás alapja. Amikor liturgikus évünkben megéljük Urunk szenvedésének, halálának és feltámadásának eseménysorát (remélhetőleg az elsőáldozásra készülő gyermekekkel, szülőkkel együtt), az emmauszi tanítványok „húsvét-záró” története kiváló összefoglalása annak, hogy „ezeket kellett elszenvednie, és úgy menni be Atyja dicsőségébe”. Elsőáldozási készülletünk, „tanulmányaink” elsődleges célja a húsvét bizonyossága, a Feltámadással való találkozás „szentségi keretben történő biztosítása”.

Az emmauszi vacsora ezt az eucharisztikus találkozást állítja elénk, egyfajta „lelki heuréka-élményt”, a felismerést a kenyértörésben. És látjuk a következményeket is: a közösséget, a küldetéstudatot, a találkozás örö-

mének megosztását, a tanúságtételt. Erre készítünk egész elsőáldozási katekézisünk során: annak elmélyítésére törekszünk, hogy az egyház ölében, a liturgia éltető valóságában, az eucharisztikus közösség isteni közösségében megélt szentségi találkozás minden egyes alkalommal kiemelt mozzanata az emberi élet Istentől rendelt céljának, az átitenülés élethosszig tartó, gyönyörűsége hitbeli folyamatának. S miközben mindez tudatosul, korántsem mellékesen még egy kis Ószövetséget is tanulunk...

4. Nagyboldogasszony

A házi „jellegű” kenyér valójában nagyüzemi, a málna „ízű” szörp pedig sose látott gyümölcsöt. Az elsőáldozási előkészületünk katekumenális módja semmiképp sem lehet üres jelző; ennek valóban a liturgikus esztendő folyamatában, annak katekumenális rendje szerint kell történnie. Ez esetben viszont a beavatási folyamat fokozatosságát, a műsztagógiát, a szentségi találkozás misztériumának tudatosítását is komolyan kell vennünk. A húsvét és pünkösd közötti vasárnapok evangéliumi perikópái ezt a tudatosítást, a Krisztusban való lét bizonyosságának elmélyítését szolgálják. Annak örömet, hogy az „élek, de már nem én, hanem Krisztus él énbenem” nem elvárás, nem teljesíthetetlen feladat, hanem a keresztségben és az Eucharisztiaiban kapott boldogító ajándék. A lelkipásztor praktikus minimalista megközelítésében persze ez azt is jelenti: megpróbáljuk minél kisebbre csökkenteni annak veszélyét, hogy az első áldozás utolsó legyen, hogy elsőáldozáskor „leáldozzon” a gyerek.

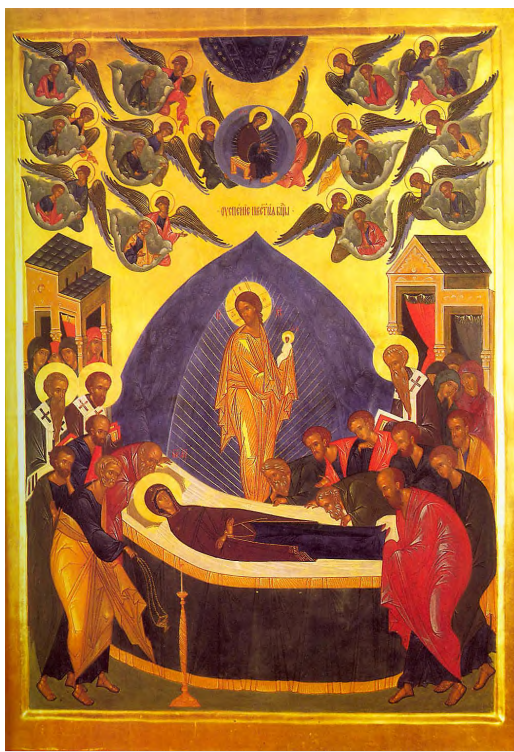
Azzal, hogy az elsőáldozási készület programozásához egy nyári alkalmat is hozzárendelünk – amely valójában már nem a készület része, inkább valamiféle „utótalálkozó” mondható –, egyrészt elérhetjük, hogy a gyerekekkel a tanév befejezése után is kapcsolatban maradjunk, hogy a vakáció kezdete ne jelentse a vasárnapi liturgiák automatikus törlését a család programjaiból. Másrészt az ünnep tartalma valódi műsztagógia, hiszen a koimészisz, az Istenszülő elszenderülésének ünnepe egyházunkban valójában egy kis húsvét – így méltó megkoronázása lehet az esztendő katekézisének. A húsvét és a mennybemenetel kettős-egy titkában annak örültünk, hogy Jézussal emberi természetünk is jelen van az Atyánál; Mária mennybevitelével pedig egy „közülünk való” is ott van már Istennél. Máriában már szemlélhetjük, mi az Isten célja az emberrel.

Nyáron gyakran vannak úton a családok. Utunkat járjuk mindannyian. Út az életünk bölcsőtől a koporsóig, tipegéstől a csoszogásig. A keresztes ember abban a bizonyosságban él, hogy ez az út nem zsákutca, nem céltalan téblábolás. Hisszük, hogy értelmesen, hívő bizonyossággal járt utunk vége valódi hazatalálás. Mária mennybevétele a célba érkezés, az emberi élet értelmes mivoltának az ünnepe is.

Nem mellékesen ehhez a negyedik pillérhez hozzátartozik a Máriatisztelet mélyítése és számunkra Máriapócs könnyei is. Érdemes hát negyedik pillér gyanánt az elsőáldozási készület elemeként is tekinteni Nagyboldogasszony jeles ünnepnapjára.

ZÁRÓGONDOLATOK

Meglátásom szerint már a közeljövőben két konkrét nehézséggel kell szembenéznünk. Az egyik, hogy hogyan kezeljük a szentségi felkészítés kettősségét (azaz a csecsemőként megáldoztatott gyerekek és az utóbbi száz év gyakorlatát tekintve hagyományos módon elsőáldozó gyerekek találkozását), hogy az ne szakadást, hanem gazdagodást közvetítsen? A legfőbb kapocs minden bizonnyal az első szentgyónás magasztos, tartalmas keretben történő megünneplése, a bűnbocsánat szentsége megtisztító csodájának együttes megélése lehet. A másik nehézség ennél súlyosabb, mert nem szervezési/módszertani kérdés csupán: milyen módon tudjuk segíteni az elsőáldozók szüleit hitükben, házasságukban, családi és szentségi életükben. Igen sok rendezetlen kapcsolattal találkozunk, és olykor tehetetlennek érezzük magunkat. Ilyenkor úgy sejtjük, a város házába lépő Jézus másként viszonyul a bűnőshöz, mint teheti azt e szülők, családok jogi paragrafusok béklyóztá papja. Pedig nem az egészségeseknek kell az orvos; az egzisztenciális egyháztannak e téren is egzisztenciális következményei vannak. Az elsőáldozási készület során mindent el kell követnünk a szülők lehetséges szentségekhez járulásáért, mert az együttes gyónás, a közös szentáldozás nem csupán mintát ad a gyermeknek, de a szentségi kegyelemben megbúvó, egész családok – akár mély lelki és szeretetválsággal küzdő családok – megújulását is szolgálni képes erő kiáradását is magában rejti.

Lelki gazdagságunk megismertetése elsőáldozásra készítő katekézisünkben nehéz, de korántsem lehetetlen feladat. Tapasztalataink azt mutatják, hogy nemcsak értéke, hanem értékéből fakadóan ereje és esélye is van a liturgiából táplálkozó, az Egyház életébe „liturgiástul” vezető minőségi katekézisnek. Úgy vélem, egyházunkban az elsőáldozási előkészület praxisának is ez a jövője. Lelkipásztori életünk s benne hitoktatási/hitátadási tevékenységünk alapkérdése, egyik legnagyobb mai kihívása, hogy milyen módon tudjuk ezt a szemléletet mélyebben a szívünkbe gyökeresíteni, kateketikai gyakorlatunkat ezzel a látásmóddal átítatni úgy, hogy mindeközben nem üritjük ki a templomainkat, nem veszítjük el a ránk bízottakat, hogy a liturgia terén örvendetes módon növekvő igényességünk kateketikai értelemben is megérint, vonz, Istenhez vezet, közösséget formál.

Hiszem, hogy ha keressük az egyházat vezető Lélek indításait, újra hívó lendületét, a jót átmentő, ugyanakkor elfeledett, valódi értékeket újra megmutató munkáját, akkor az elsőáldozási előkészület, a szentségi katekézis terepén is felfedezzük a földrengés bizonytalanságaiban az égrengés megújító motívumait.

Mennybemenetel ünnepe

Mután így beszélt velük, „kivezette őket Betánia közelébe, és kezét fölemelve megáldotta őket. Áldás közben megvált tőlük, és fölemelkedett az égbe (Lk 24,50–52) ... és elfoglalta helyét az Isten jobbján” (Mk 16,15–19). Ezt nevezzük mennybemenetelnek. „Egy felhő elfedte, úgyhogy tovább nem láthatták. Amint merőn nézték, hogyan emelkedik az égbe, egyszerre két férfi termett mellettük fehér ruhába öltözve, és megszólította őket: »Galileai férfiak! Mit álltok itt égre emelt tekintettel? Ez a Jézus, aki közületek az égbe emelkedett, úgy jön el ismét, amint szemetek láttára a mennybe ment.«” (ApCsel 1,9–11) A tanítványok ekkor „nagy örömmel visszatértek Jeruzsálembe” (Lk 24,52).

[...] Krisztus mennybemenetelével kézzelfoghatóan ismét összekapcsolta azt, amit az első emberek bűne elszigetelt, vagyis emberi testeinket és a mennyei testeket. Ezért mondja a mennybemenetel ünnepi utrenyéjének egyik tropárja (hetedik óda): „Válladra vetted, Krisztus, az eltévelyedett természetet, felmentél az Istenhez, és felvitted az Atyához”; a nyolcadik ódában pedig így éneklünk: „Az egykor elbukott természetünk az angyalok fölé került, s minden képzeletet felülmúló módon isteni trónra ült.”

A mennybemenetel befejezi a Fiú művét, melyet megtestesülése vezetett be: miután magára vette bukott emberi természetünket, „szolgai alakot öltött...”, velünk együtt megalázta magát mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig..., ezért Isten fölmagasztalta Őt” (Fil 2,6–11) és vele együtt a mi természetünket. A mennybemenetel a kinszenvedéskor megalázott Krisztus megdicsőítése, „hogy Jézus nevére hajljon meg minden térd a mennyben, a földön és az alvilágban, és minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségére, hogy Jézus Krisztus az Úr” (Fil 2,10–11).

A mennybemenetel saját természetünk megdicsőülése is, melyet eljövetelel kiemelt és megmentette bukottságból és a halálból. Hogy ne örültek volna „nagy örömmel” a tanítványok, amikor mindezt megértették?

Részlet a **Krisztus közöttünk** (Dieu est vivant),
A keresztény Kelet liturgikus közössége átéli az üdvtörténetet (2010) című kiadványból

SZEPESI SZILÁRD

Mi történt pünkösdkor?

Az történt, hogy Jézus Krisztus tanítványai valami miatt megváltoztak. Olyan mélyreható változást éltek át, amilyenre életünk során néhány alkalommal a legtöbben csak vágyakozunk. Amikor az ember szeretne szabadulni a maga rossz természetétől, amikor szeretne megszabadulni a múlt nyomasztó emlékeitől vagy valamilyen szenvedélynek a rabságából, amikor szeretne alapvetően változtatni a gondolkodásán, a jellemén, a szokásain, vagy amikor szeretnének megváltoztatni a gyermekeinket, a gondolkodásukat, a jellemüket, a szokásaikat. Sokféle módon próbálkozunk ezzel, igen csekély eredménnyel. Ez a változás az, amit nem lehet elérni sem neveléssel, sem önfegyelmekkel, sem ígéretekkel, sem fenytéssel. Mert Jézus tanítványai pünkösöd előtt tele voltak félelemmel, tanácstalansággal, bizonytalansággal. Pünkösöd után ezek az emberek bátran a nyilvánosság elé léptek. Felelősséget éreztek másokért, valami különös szeretet ébredt a szívükben mindenki iránt, és olyan mondanivalóval léptek színre, amit rajtuk kívül senki más nem tudott elmondani, de amire mindenkinek szüksége volt, és ami mindenkin segített.

Tudjuk az evangéliumokból, hogy feltámadása után negyven napig Jézus még együtt volt tanítványaival, és felkészítette őket a rájuk váró szolgálatra. A negyvenedik napon, miközben beszélt hozzájuk, szemük láttára felemelkedett és egy pillanat alatt eltűnt a szemük elől, egy felhő eltakarta őt. Ők pedig ott maradtak megrémülve vezető és védelmező nélkül. Mit kell most tenniük? Mindenesetre összejöttek, imádkoztak, és nagyon félték, mert Jézus ellenségei nekik is ellenségeik maradtak, és könnyen Jézus sorsára juthattak, bármelyik pillanatban. Összebújtak hát és vártak. Várták, hogy az ígéret, amit nem egészen értettek, amit Jézus mondott nekik, hogyan és mikor teljesedik be. A tizedik napon, pünkösöd napján, ezek az emberek egyszer csak kinyitották az ajtót, kimentek az utcára, ahol akkor rengeteg ember volt, mert Jeruzsálemben nagy vallási ünnep készülődött. Péter nagy bátran és nyíltan beszélni kezdett a sokaságnak a megfeszített és feltámadott Jézusról. Maguk is csodálkozhattak: honnan vették ehhez a bátorságot? Miért éppen akkor tűnt el belőlük minden félelem? Hogy tudott egy irástudatlan halász olyan összeszedett beszédet mondani? Hogyan tudott olyan erővel prédikálni, hogy a hallgatók jó része, mintegy háromezer ember, komolyan vette, amit hallott? Ennek jeleként megkeresztelkedtek, hittek Jézusban. S amikor az ünnep után hazautaztak, ők is tovább mondták másoknak azt a jó hírt, amit Jézusról hallottak. Az ő beszédükre is sokan hittek, és néhány évtized alatt a Földközi-tenger medencéje tele lett kicsi keresztény közösségekkel. Akik hittek az elhangzott jó híreknek, azok mind ugyanazon a változáson mentek át. Erkölcslileg jellemezte őket, hogy példás házas- és családi életet éltek. Becsületesen dolgoztak. Szerették egymást és az ellenségeiket is. A szegény sorsúak is elégedettek és hálásak voltak. A jómódúak szétosztották vagyonukat azoknak, akik rászorultak. Mindezt mindenféle szervezés és biztatás nélkül, valami különös, csendes, belső indításra.

Ők maguk is utólag ismerték fel, hogy ez a Szentlélek munkája volt. Pontosan beteljesedett, amit Jézus előre ígért nekik. Amikor például ezt mondta: „Erőt vesztek majd, amikor a Szentlélek eljön reátok, és tanúim lesztek az egész földön.” Vagy amikor ezt ígérte tanítványainak, tőlük búcsúzva: „Nem hagyalak titeket árván, eljövök hozzátok.” Hogyan, miképpen, mikor? Elküldöm a másik pártfogót, a vigasztaló Szentlelket. És az mikor lesz, hogyan vesszük észre? Nem tudták a

tanítványok, de megjegyezték az ígéreteket, hogy a Szentlélek majd megtanít titeket minden szükségesre. Elvezet a teljes igazságra. Szót ad a szátokba, amikor prédikálhattok. Nem ti lesztek, akik szóltok, hanem a ti Atyátok Lelke szól általatok. Erő lesz a szavatokban, belülről fog megváltoztatni és vezetni benneteket. Jézus lakozna bennük? Akármilyen furcsán hangzik is materialista gondolkodásunknak, így van. Ez történt. Egyébként maga Jézus is ezt ígérte: „Amikor eljön a Szentlélek, bennetek lakik, nálatok marad, és eszetekbe juttat bizonyos dolgokat, amiket én mondtam” (Jn 14,26). Belülről formálja át és kezdi irányítani azokat, akik kapták ezt az ajándékot. Újjáteremti azokat, akik kapták ezt az ajándékot, hiszen a Szentlélek ott volt már a világ teremtésekor is: „Isten Lelke lebegett a vizek felett.” Ott van minden ember újjáteremtésénél is. A Szentlélek: Isten – amint éppen munkálkodik, amint éppen teremt.

Úgy gondolom, hogy a Szentháromság titkát az értelmünkkel soha nem foghatjuk fel. Számomra furcsa lenne, ha megérthetnénk az Isten lényének a titkát. Mert ha Isten lényé beleférne az értelmünkbe, akkor az értelmünk lenne nagyobb, és az Isten kisebb. Csak a kisebb fér bele a nagyobbba. Mivel azonban képtelenek vagyunk felfogni – olyan szépen mondja ez a magyar kifejezés: nem érjük fel ésszel – az Isten lényének a titkát, az titok marad előttünk, de a hitünkkel elfo-

gadhajuk azt, amit Isten önmagáról mondott. És ő úgy jelentette ki magát, mint Atya, Fiú, Szentlélek – Szentháromság egy Isten. És úgy mutatkozik be sokszor, mint aki Isten felettünk, teremtő, uralkodó, gondviselő Atyánk, de ugyanez az Isten Jézus személyében közelebb jött hozzánk, vállalta velünk a közösséget, a szolidaritást mindenben: Isten velünk (Emmánuel). Ugyanez az Isten a Szentlélek alakjában még közelebb jön az emberbe, be egészen a szívünkbe – ezt ennél racionálisabban nem tudjuk kifejezni –, és onnan belülről kezd átalakítani, irányítani bennünket. Ez történt pünkösdkor, és ez ismétlődött meg olyan sokunk életében azóta is.

Mi magyarázza azt, hogy nemcsak az apostolok élték át ezt a változást és kapták a Szentlélek erejét, hanem ott mindjárt több ezer ember, azóta meg sokmillióan? Mi ennek a magyarázata? Mit tettek ezek az emberek azért, hogy ennek a csodának a részesei lehessenek?

Hallgatták Péter prédikációját, aki Jézusról beszélt nekik. Ennyit tettek. Hallgattak egy tanítást, ami az Úr Jézus Krisztus kereszthalálának és feltámadásának a jelentőségéről szólt, s miközben ezt hallgatták, döbbenet arra a felismerésre jutottak, hogy a bűn nélküli Isten Fiának miattuk kellett meghalnia. Jézus Krisztus a kereszten nem a saját bűnei büntetését szenvedte el, mert neki nem voltak bűnei, hanem az ő bűneik büntetését. Mindez tipikusan a Szentlélek munkája. Aki meggyőz minket arról, hogy mi mindennel vétkeztünk Isten és egymás ellen. Amikor végre fájni kezd az embernek az, ami bűn. Addig észre sem vette, esetleg dicsekedett vele, vagy természetesnek tartotta. Egyszerre bűnnek látja a saját bűnét (nem a másokét), és fájni kezd. De felragyog mellette a kegyelem is, hogy Isten ezekre a bűneinkre teljes bocsánatot adott már akkor, amikor Jézus meghalt. És akinek a szívében ez a bűnbánat és a bocsánatba vetett hit, a Jézusba vetett hit ott van, az kinyitotta a szívét Jézus előtt. Annak az életébe belép a feltámadott Krisztus, és aki Jézust kapta, az az ő Szentlelkét is kapta. Így történt az, hogy kapták ott ők, és kaptuk azóta nagyon sokan. Mert Jézus előtt az akadály mindig a fel nem ismert, a meg nem bánt bűn. De amikor felismeri, megvallja és komolyan veszi, hogy erre bocsánatot kapott úgy, hogy ő semmit nem tett azért, Jézus tett meg mindent, akkor Jézus belép egy ember életébe, és vele együtt mindig kapjuk az ő Szentlelkét. Így mondja ezt itt Péter a csodálkozó sokaságnak, amikor azt kérdezik: „Mit tegyünk most, atyámfiai, férfiak?” – „Térjetekek meg (ez a kifejezés azt is jelenti: bánjátok meg bűneiteket), ennek a jeleként keresztelkedjetekek meg valamennyien Jézus Krisztus nevében, bűneitekek bocsánatára, és megkapjátok a Szentlélek ajándékát.” Péter ezzel azt mondta, hogy emberek, van szabadulás, mert van szabadító. Nem hízelt a hallgatóságnak, mert rájuk mutat: Ezt a Jézust ti feszítettétek keresztre gonosz kezeitekkel. De akármit tettetek, vagy valaki akármennyire elrontotta az életét, lehet újrakezdeni, sőt lehet újat kezdeni a feltámadott Krisztussal. Ezért lett ő emberré, ezért halt meg, ezért támadott fel, és ezért árasztotta most ki az ő Szentlelkét. Mindenki megnyithatja a szívét előtte, ő ott rendet teremt, békességet ajándékoz. Bizonyossá tesz, hogy bocsánatot kaptunk. Visszavezet Istenhez, akit otthagytunk, és végre visszaáll a kizökkent életünk a helyére. A helyén lesz az ember. Tud helyesen gondolkozni, helyesen beszélni, és azzal fogja eltölteni ezt a rövid földi életet, amire Isten azt neki adta. Mindez a Szentlélek munkája.

Hadd bátorítsak ezért mindenkit: hívjuk segítségül az Úr nevét. Mert aki segítségül hívja, annak belép az életébe, az másként tölti el ezt a néhány évtizedet, és az üdvözül – ahogy a Bibliában olvastuk. Hívd segítségül az Úr Jézus nevét még ma! Másként telik el az életed, és másként telik el az örökkévalóság: nem Jézus nélkül, hanem vele együtt tölthetjük azt.

Téglás-Hajós Éva

Pünkösdi szonett

*Ott ülnek ők, magukra hagyottan,
a csüggedt-gyáván összebújók,
az arcukra titkon kámzsát húzók,
vacogó félelemben fagyottan,*

*legott rohanó szél vad erejétől
zúgva hasad fel a menyei kárpit,
s lángnyelvek ragyogó tüze válik
férfi-merészség védpajzsává. Hevétől*

*olvad a dermedt szó, hittelt hirdetik
– útjukat fehér galambok követik –
száz nép nyelvén a Mester tanát...*

*Kellenének most is láng-szemű fények,
hogy Földünkön értse milliárd lélek
a tűz-áldotta Béke szavát!*

Szent Szofroniosz

jeruzsálemi pátriárka

(Március 11.)

Vannak emberek, akik szinte egész életüket egyetlen helyen töltik, mások akár a természetük révén, gyakrabban a külső körülmények miatt folytonosan úton vannak, csak bizonyos ideig tudnak egy adott helyen letelepedni. Hasonlóan, vannak, akik miután megtalálják azt a hivatást, munkát, amelyben személyiségük kiteljesedhet, könnyen meg is tudják valósítani; mások számára ez állandó kihívást jelent.

És a mai mentalitás sajnos a sikerességet mindig számszerűsíteni akarja: ilyen házám van, ennyi pénzt gyűjtöttem, ennyi cikket vagy könyvet írtam, ilyen karriert futottam be, stb. Isten előtt viszont valójában az a sikeres, aki bármilyen körülmények között megtartja a hitét, az Istennel való élő kapcsolatát.

Szent Szofroniosz jeruzsálemi pátriárka 560 körül született Damaszkuszban. Ifjúkorától kitűnt vallásosságával és a klasszikus tudományok iránti szeretetével. Különösen jártas volt a filozófiában, retorikát tanított szülővárosában, ezért a 'bölcse' értelmében vett „szofisztész” jelzővel illették. Bár nagyon sokat utazott, és számos helyen élt, mindig büszke maradt damaszkuszi származására, „ahová Pál vakon érkezett, és ahonnan gyógyultan távozott, ahol egy üldözöből igehirdető lett; az a város, mely menedéket nyújtott az apostolnak, és ahonnan egy ablakból lebecsátott kosárban menekült.”

Túlnyomórészt Damaszkuszban végezte tanulmányait, ahol alaposan megismerte a görög és a szír kultúrát. Már fiatalon vágyott a szerzetesi életre, ezért meglátogatta a Betlehem közelében levő Szent Tivadar-monostort. Itt találkozott egy tapasztalt szerzetessel, Moszkhosz Jánossal, akivel életre szóló barátságot kötött. Nehéz meghatározni kölcsönös egymásra hatásukat. Szofroniosz egyértelműen műveltebb volt, ugyanakkor nagy alázattal barátját mindig lelki vezetőjének és tanácsadójának tekintette. Barátságuk alapja a khalkedoni zsinat közös hite volt, mely tisztázta a Krisztusban levő isteni és emberi természet viszonyát, szemben a monofizita (*mono* = egy, *fyszisz* = természet) eretnokséggel, mely tévesen azt állította, hogy a megtestesült Igének csak egy, isteni természete volt.

Két feladatot tűztek ki maguk elé: egyrészt, hogy a következő generációknak átadják a sivatagi atyák élettörténetét, másrészt hogy megerősítsék az igaz hitet az egész Közel-Keleten. A helyzet valóban bonyolult volt. Egyiptomban még erős maradt a monofizitizmus, sokan pedig azok közül, akik ugyan elfogadták a khalkedoni egyetemes zsinat határozatait, most egy új eretnokség hívei lettek, a monotheletizmusé (*mono* = egy, *thelészisz* = akarat), vagyis hogy szerintük Krisztusnak csak egy, istenemeri akaratát volt. Pszeudo

Dionysiosz Aeropagita használja először Jézusra az „istenember” kifejezést, ami önmagában helyes értelemben is használható. Az akaratlan kapcsolatban viszont az volt a kérdés, hogy az a személyhez vagy a természetéhez kapcsolódik. Minthogy Krisztus egy személyben bírja az isteni és emberi természetet, ha a személyhez tartozik, akkor egy, ha a természetéhez, akkor kettő, isteni és emberi akaratát van.

Miért fontos ez? A megváltásunk, az üdvösségünk miatt. Ha az Úr isteni akaratát mintegy magába szívta volna emberi akaratát, emberségében nem győzte volna le a kísértést, a bűnt, de nem is vállalhatta volna szabad emberi akaratával a kereszthalált. A megtestesülés egyik lényeges pontját fejt ki a zsidókhöz írt levél, tudniillik, hogy Krisztus „hozzánk hasonlóan kísértést szenvedett mindenben, a bűnt kivéve” (Zsid 4,15). Tehát Krisztusban

két akarat volt, ahol emberi akaratát tökéletes harmóniába állította isteni akaratával a mi üdvözítésünkért. Ennek példájára tudunk mi is üdvözülni, ha tökéletlen emberi akaratunkat a Szentlélek kegyelmének segítségével a lehető legjobban ráhangoljuk Isten akaratára. És ezért lehetséges a kárhozát, mert tudunk nemet is mondani üdvözítő szándékára. Isten ugyanis emberi szabad akaratunkat mindig tiszteletben tartja; felkínálja, de soha nem erőszakolja ránk saját akaratát.

Ezek a célok tehát arra indították a barátokat, hogy gyakran útra keljenek, és különböző monostorokban látták őket vendégül. Ekkor állították össze a *Leimonariont* (Rét), mert mint a rétről a virágokat, úgy gyűjtötték össze az aszkéták élettörténeteit. Jó pár évig Egyiptomban tartózkodtak, itt Szofroniosz arisztotelianus filozófiát is tanult. Ebben az időben veszélyesen megromlott a látása, majdnem megvakult. Csodával gyógyult meg Szent Kiroz és János csodatevő ingyenes orvosok közbenjárására, amikor meglátogatta sirjukat Menuti mellett. Hálából egy kis könyvecskét állított össze, amelyben mintegy hetven olyan csodát foglal össze, melyek az ingyenesek közbenjárására történtek.

Ezután hosszabb ideig más utakon jártak. Szofroniosz szerzetes lett a Szent Tivadar-monostorban, Moszkhosz bejárta a Sínai-félszigetet, Kilikiát és Szíriát. A két barát a 610-ben kinevezett Alamizsnás Szent János alexandriai pátriárka szolgálatában van ismét együtt. Néhány évvel később a perzsák elfoglalták a Szentföldet, és Egyiptom felé indultak. A pátriárka Szofroniosszal és Moszkhoszsal Cipruson keresztül Rómába indult. 619-ben Alamizsnás Szent János ott halt meg, és Szofronioszra hagyta végakarátát.

Nagy feladat hárult rá a monotheletizmussal való ellenállásban, hiszen Hérakleiosz császár (aki nagy hadvezér, de nem teológus volt), Szergiosz konstantinápolyi és Kiroz alexand-

riai pátriárka is ezen eretnység híve volt. Szofroniosz Rómából Palesztinába, onnan Egyiptomba ment, majd miután Kiroznál hajthatatlan maradt, Konstantinápolyba távozott. Szergiosz pátriárkával nehezen tudott egyezsége jutni, egyfajta kompromisszumot mégis kötött vele, mert még nem állt rendelkezésére a kellő bizonyíték az egyházatyák írásából. Szergiosz ekkor nem szívesen beszélt az akaratról, inkább egy hatóerőről (*energeia*), bár ez megtévesztő kifejezés.

634-ben Szofronioszt jeruzsálemi pátriárkának választották, inentől lehetővé vált számára, hogy nagyobb tekintéllyel vessen magát a harcba. Végigolvasva az atyák írásait, mintegy hatszáz helyet talált, ami a Krisztusban levő két akaratot és két hatóerőt igazolta. 637-ben Omar kalifa elfoglalta Jeruzsálemet, Szofroniosz határozott magatartásának köszönhetően nem tettek kárt a szent helyekben. Egy évvel később Szent Szofroniosz békében elhunyt.

Korábban a pátriárka maga helyett Sztefanosz dorai püspököt küldte Rómába, hogy a Szentszék segítségét kérje, s indulás

előtt a Kálvárián megeskette, hogy hűséges marad a khalkedoni hithez. Sajnos, Honorius pápa is a tévtanítás csapdájába esett, így a küldött csak jó tíz évvel később, a 649-es lateráni zsinatnak tolmácsolta Szofroniosz akaratát, mely Szent I. Márton pápa elnökletével elsőként ítélte el hivatalosan a monotheizmust. Így szólt hozzájuk:

„Ott ünnepélyes esküvel megígértette velem: »Ha elfeleded vagy megvedted a most fenyegetett hitet, számat kell majd adnod annak, akit, jóllehet Isten, ezen a szent helyen feszítettek keresztre, amikor következő eljövelekor ítélkezni fog az élők és a holtak fölött. Mint tudod, nem tudom vállalni ezt az utazást a szaracénok inváziója miatt. (...) Haladéktalanul indulj el a föld másik végébe, az apostoli szentszékhez, az ortodox tanítás alapjához, és mondd az ott levő szent embereknek nem egyszer, nem kétszer, hanem sokszor, ami itt történik; mondd el nekik a teljes igazságot, és ne többet. Ne habozz, kérd, kérleld őket kitaratóan, hogy felhasználva sugalmazott bölcsességüket, adjanak közre egy végleges ítéletet, hogy kiirtsuk ezt az új tanítást, ami sújt bennünket.« Megrázkódtatva Szofroniosz ünne-

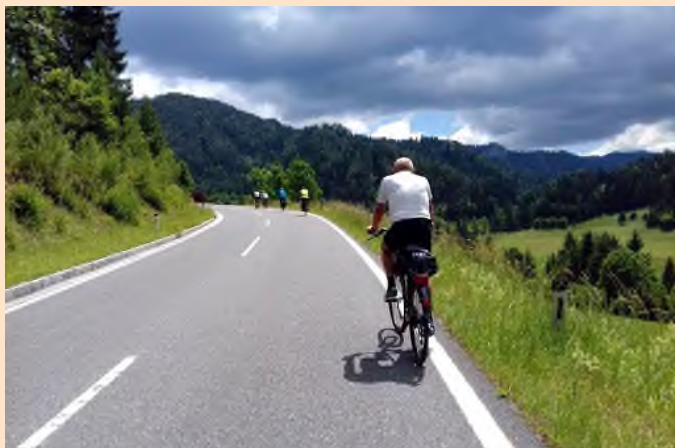
pélyes szózatától, melyet azon a szent és tiszteletreméltó helyen mondott, és tiszteletben tartva a püspöki hatalmat, ami Isten kegyelméből reám ruházott, azonnal elindultam Rómába. Harmadjára vagyok itt, előttetek, esedezve hajlok meg az apostoli szék előtt, mint Szofroniosz és sokan mások tették, »siesetek a fenyegetett katolikus hit segítségére.«”

Szent Szofroniosz sok szent élettörténetét írta meg, ezek közül a leghíresebb Egyiptomi Szent Máriáé. Még szerzetesként átstruktúrált a Szent Szavász-monostor zsolozsma-rendjét (*tyikonját*). Himnuszköltészetére is páratlan: kiegészítette az első századokból származó „Enyhe világossága” himnuszunkat, sztichirákat írt a karácsonyi, vízkereszt és nagypénteki imaórákhoz, a nagy vízszenteléséig. A nagybőjt időszakára ő szerezte az első három- és négyórási kánonokat.

Szent Szofroniosz
közbenjárására,
Istenünk, könyörülj és
üdvözíts minket. Amen.

KERÉKPÁROS ZARÁNDOKLAT a Mária-út délvidéki útvonalán

Ivancsó Bazil atya tavaly Márianosztráról induló kerékpáros zarándoklatot szervezett Lengyelország legnagyobb kegyhelyére, Częstochovába. Idén a kezdőpont változatlan, a cél azonban Horvátország lesz.

Az egyhetes kerékpáros zarándokút **JÚLIUS 6-ÁN, HÉTFŐN** indul Márianosztráról. A résztvevők **Budapest–Pécs–Máriagyűd–Eszék** érintésével érkeznek meg július 11-én, szombaton a horvátországi Vinkovcbe.

RÉSZVÉTELI DÍJ: 120.000 Ft/fő, mely tartalmazza a szállást, reggelit vacsorát, a kisérautó és a kompkötségeit, és a visszautat is. Kevesebb költség esetén a többletet természetesen mindenki viszakapja.

JELENTKEZÉS ÉS TOVÁBBI RÉSZLETES INFORMÁCIÓ kérhető

Ivancsó Bazil atyától a 06 30 32-99-558 telefonszámon vagy e-mailben az ivancsob@freemail.hu címen.

Felhívjuk az érdeklődők figyelmét, hogy a zarándoklat abban az esetben lesz megtartva, ha a járványügyi helyzet azt engedi!

BARSÍ BALÁZS

PÜNKÖSD – a Szentlélek eljövetele

Jézus ma is fennhangon hirdeti: „aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék! Aki hisz bennem, amint az Írás mondja, annak belsejéből élő víz folyói fakadnak.” (Jn 7,37) Ezt a Szentlélekről mondotta. Pünkösöd kegyelme, vagyis a keresztény hit teljessége csak azoké lehet, akik a SZOMJÚSÁGOT nem oltották ki magukban, illetve érzéstelenítették a saját kedvenc kábítószerikkel. Minden ember, akár tudja, akár nem, Istenre szomjazik. Mi igazolja ezt a felismerést? Az, hogy bármiféle szomjúságot érez, azok kielégítése soha sem lehetséges teljesen. Aki rákapott a kábítószerre, alkoholra, a nemi gyönyörökre (kiszakítva azt a házasság szentségéből, és abszolutizálja), vagy egyre magasabb rangra, kitüntetésre, hatalomra vágyik, soha nem talál kielégülést, és az, amiből szomját oltja, istenként az egész életét követeli (ld. kábítószer). Tehát egy életellenes bálványisten foglya lesz. Végtelenséget ígér, végtelen kielégülést, és pontosan azt nem adja meg.

Ez a végtelenség és totális önátadás jelzi, hogy az emberi szívben lévő szomjúság Istenre való szomjazás!

Jézus azokat hívja magához, akikben szomjúság van, ám azok nem hozzá mennek, akik rászoktak a bálványisten által adott ideiglenes kielégítésre. Azoknak az isteni élet forrása nem ízlik. Rákapott a műtalokra, szomjúságuk rossz irányt vett. Ezért történik meg, hogy amikor minden hamis italt adó e világi forrás el lesz zárva előlük; kiterítve az intenzív osztályon felszakadhat bennük az az ősi, eredeti Isten utáni szomjúság. Sajnos az is előfordulhat, hogy még ekkor is hamisítványokról ábrándoznak. Talán megbotránkoztató, ami eszembe jut, de ki kell mondanom saját magam ellenére is. Előfordul, hogy egyfajta vallásos keresztény élet is kibicsaklik. Rákap az egyházi életben valami jóra, ami nem a végleges jó, nem a legfőbb jó. Rátalál valami szentre, ami nem maga a szentség, valami szinte testi gyönyört okozó bensőséges áhitatra, amelyben nem Jézus a központ, hanem az ő bensőségessége.

Mintha a nyugati kereszténység sodródna valláspszichológiai élvezetek felé. A mérce az lesz, hogyan érzem magam a liturgián. (Miért? Hogyan érezte magát Jézus, amikor odaadta életét értünk a keresztben?) Nem arról van szó, hogy hitéletünkben száműzzük a művészi szépet, az együttlét örömet, a bűnbocsánat után esetleg még plusz ajándékba kapott ujjongást; hanem arról van szó, hogy ne keverjük össze még Isten vigasztalásait sem a vigasztalások Istenével. Főleg attól tartózkodjunk, hogy hamis extázisban keressük pünkösöd igazságát és vigasztalását.

„Aki bennem hisz – mondja Jézus –, annak belsejéből élő víz folyói fakadnak.” Tehát nem az emberi lélekben magában van adva a forrás, hiszen az Istennel való szakítás éppen a forrást zárta el, hanem a Jézusba vetett hit adja kívülről belénk a forrást, a Szentlelket, aki szinte „összevegyülve” Isten utáni vágyakozásunk kiszáradt forrásával: élő vizet fakaszt. Szívünket rákapcsolja Isten Szentháromság-életére.

Uram Jézus! Ne engedd, hogy azt az alapvető szomjúságot, amely az isteni életre való szomjazás, kioltsam, és e világ ciszternái poshadó vizeivel próbáljam felcserélni. Add nekem állandóan Szentlelkeidet, Atyád Lelkét, hogy éljek, igyak az élet vízből, és Isten levegőjéből vegyek lélegzetet. Amen.

